

Raport 1997

CUPRINS:

1. INTRODUCERE

2. PROGRAME DESFĂȘURATE

2.1 Asistarea persoanelor temporar private de libertate

2.1.1. Proiectul "Asistența persoanelor private de libertate"

2.1.2. Proiectul "Asistență în penitenciar și după eliberare prin metode clasice și alternative"

2.1.3. Monitorizarea drepturilor omului în penitenciare și centre de reeducare

2.2. Promovarea drepturilor omului

2.2.1. Proiectele "Program de promovare a respectului față de principiile ordinii democratice" și "Educație în spiritul respectului față de democrație"

2.2.2. Proiectul "Asistentă legală și monitorizarea administrării justiției"

3. ORGANIZARE INTERNĂ

1. INTRODUCERE

Proiectele desfășurate în anul 1997.

- Proiectul "Asistența persoanelor private de libertate";
- Proiectul "Program de promovare a respectului față de principiile ordinii democratice";
- Proiectul "Asistență legală și monitorizarea administrării justiției"
- Proiectul "Asistență în penitenciar și după eliberare prin metode clasice și alternative";
- Proiectul "Educație în spiritul respectului față de democrației"

GRADO a colaborat cu un număr de 50 de persoane din care angajați 35 și voluntari 15. Se observă o creștere progresivă a persoanelor implicate în activitățile noastre: în 1995 - 10 persoane, iar în 1996 - 22 persoane.

Activitatea organizației a fost mediatizată în cadrul a două emisiuni TVR "În Flagrant" 3 emisiuni ale posturilor locale de TV și în 7 articole apărute în presa scrisă.

Partenerii GRADO au fost UNITER, Organizația Internațională pentru Migrații, Direcția Generală a Penitenciarelor, Liceul Octav Onicescu și Liceul Ghe. Șincai în București, Liceul Nicolae Bălcescu și Grupul Școlar Sanitar în Pitești, Liceul Economic, Liceul de Artă, Liceul Electrocontact în Botoșani, Primăria sectorului 5 București, Primăria sectorului 6 București.

Ca urmare a experienței acumulate în activitățile desfășurate în domeniul reintegrării persoanelor temporar private de libertate, Ministerul Justiției a încheiat un protocol de colaborare cu GRADO cu scopul de a introduce experimental elemente de probațiune în practica penală.

Finanțatorii proiectelor sunt:

- Programul PHARE pentru Democrație al Uniunii Europene,
- Programul PHARE LIEN al Uniunii Europene,
- Fundația Pentru Dezvoltarea Societății Civile,
- Fundația Soros pentru o Societate Deschisă,
- Charity Know How.

Sponsor: SCOP Computers SRL.

În 1997 Adunarea Generală a membrilor GRADO a votat modificarea statutului asociației, au fost aleși doi noi membrii în Consiliul de Conducere al asociației și au fost primiți noi membri - 9 persoane.

2. PROGRAME DESFĂȘURATE

2.1 Asistarea persoanelor temporar private de libertate

2.1.1. Proiectul "Asistența persoanelor private de libertate" (1.09.1996 - 30.08.1997)

Obiectivele proiectului au fost:

- asistarea grupurilor țintă (femei, minore, minori) pe durata arestului preventiv și a detenției în penitenciar pentru evitarea traumelor ce afectează comportamentul individului în societate;
- facilitarea reintegrării sociale a persoanelor asistate după terminarea perioadei de privare de libertate;

Grupul țintă al proiectului a fost femei, minore și minori aflați în detenție în Penitenciarul Târgșor, Centrul de reeducare minori Găești, Centrul de reeducare Craiova, Penitenciarul Jilava.

În 1997 am continuat să desfășurăm activități menite să sprijine reintegrarea socială a persoanelor private de libertate în două mari etape: la locul de detenție și după liberare.

În prima etapă reprezentanții GRADO au lucrat în penitenciarele București(Jilava) și Târgșor și în centrele de reeducare Găești și Craiova.

În cadrul proiectului au fost asistați la locurile de detenție 61 beneficiari. Până la 31.08.1997 s-au liberat 48 beneficiari, iar dintre aceștia, 39 beneficiari au fost urmăriți și sprijiniți de personalul proiectului.

Echipa proiectului a fost alcătuită din : 2 asistenți sociali, 1 psiholog, 1 psiho-sociolog, 1 doctor și a desfășurat următoarele tipuri de activități:

A. Pe durata detenției:

- consiliere psihologică și socială individuală;
- medierea relațiilor cu familia beneficiarului;
- activități informativ-educative;
- ajutoare materiale

Activitățile de consiliere psihologică și sociala individuala au avut loc săptămânal, în Penitenciarul Târgșor personalul proiectului ținând 312 ședințe pe parcursul celor 41 de vizite, în Penitenciarul București (Jilava) 128 întâlniri pe parcursul a 33 de vizite, în Centrul de Reeducare Găești 384 de întâlniri pe parcursul a 48 de vizite, iar în Centrul de Reeducare Găești 406 întâlniri pe parcursul a 62 de vizite.

Primul pas în activitatea de mediere a relațiilor cu familia beneficiarului a fost evaluarea situației familiale, profesionale și materiale pe baza anchetelor sociale la domiciliul acestuia. Acordarea de sprijin familiei beneficiarului s-a concretizat în: consiliere pentru obținerea unor drepturi, consiliere suportivă pentru depășirea unor situații familiale delicate, ajutoare în alimente, haine sau rechizite, acordarea de servicii de asistență socială și suport psihologic pentru membrii familiei beneficiarului aflați în situații sociale deosebite, sprijin pentru copiii ai căror părinți minori se aflau în centrul de reeducare și urmărirea situației lor în familia la care au fost încredințați, refacerea legăturilor dintre beneficiarul aflat în detenție și familie, înlesnirea contactului dintre copii și mama aflată în centru.

Activitățile informativ-educative au fost organizate lunar și au constat în discuții în grup și individual pe teme de interes pentru minorii din penitenciare și centre de reeducare: drogul, migrația, infecția HIV, alegerea unui loc de muncă, drepturi și libertăți cetățenești, idealuri și posibilități de realizare a acestora. Reprezentanții GRADO au sprijinit chiar și concursuri între clasele de minori cu tematică din domeniul educației sanitare și din domeniul drepturilor omului.

B. Post - eliberare:

- servicii de asistență socială
- consiliere psiho - socială la biroul GRADO
- activități de sprijin a beneficiarilor în instruire
- consultanța pe probleme medicale
- consiliere legală - consultanța juridică pe probleme de drept comercial sau de dreptul familiei.

Serviciile de asistență socială au început prin evaluarea situației sociale, din anchetele sociale rezultând că majoritatea beneficiarilor asistați aveau o situație socială deosebit de dificilă, cu numeroase probleme locative, materiale și familiale. Asistenții sociali au oferit sprijin pentru obținerea actelor de identitate, a ajutorului social, pentru rezolvarea unor probleme locative, îndrumare și susținere pentru un loc de muncă: centralizator locuri de muncă de la oficiul forțelor de muncă (săptămânal) și ofertele de locuri de muncă apărute în ziare (zilnic), orientare către locuri de muncă la care au șanse mai mari de reușită, consultanța pentru întocmirea unui CV sau a unei cereri de angajare, prezentarea beneficiarului împreună cu un lucrător GRADO la posturile oferite. Toate aceste servicii au fost acordate tuturor beneficiarilor urmăriți în cadrul proiectului după eliberare.

De asemenea echipa GRADO a oferit sprijin în rezolvarea unor probleme familiale legate de copii beneficiarilor: îmbunătățirea situației copiilor aflați în leagăne, suport pentru beneficiarii cu copii în spitale, sprijinirea mamei pentru a

redeveni sustinătorul legal al copilului, eliberarea actelor de identitate pentru copii, reinscrierea copiilor la școală, sprijin pentru continuarea școlarizării.

C. Alte activități de asistență:

- cursuri de calificare
- oferirea de materiale selectate și sintetizate de către personalul proiectului cu informații de utilitate socială: procedura de obținere a ajutorului social, de înscriere la cantina socială, de obținere a alocației, de eliberare a actelor de identitate, adresele oficiilor forțelor de muncă (materiale prezentate tuturor beneficiarilor asistați).

Rezultate:

În ceea ce privește rezultatele obținute în activitățile cu beneficiarii, nu putem face aprecieri asupra reintegrării sociale a beneficiarilor asistați deoarece evaluarea reintegrării la viața socială necesită o perioadă mai lungă de urmărire, însă rezultatele preliminare și declarațiile făcute de beneficiari demonstrează necesitatea și utilitatea unui sprijin pentru persoanele aflate în prima perioadă imediat după eliberarea din penitenciar.

În cadrul acestui proiect am dezvoltat relații de bună colaborare cu instituțiile de stat: administrațiile locurilor de detenție din Târgșor, Craiova și Gaești, DGP (reprezentanți ai DGP au participat la diverse manifestări organizate de GRADO și reprezentanți ai GRADO au fost invitați să își exprime opinia la întâlniri organizate de DGP).

Colaborarea cu administrația penitenciarului București (Jilava) a fost dificilă și deseori obstructionată de către conducerea penitenciarului, conducere care în prezent este schimbată.

Acest proiect a trezit un real interes în mass-media, dovada fiind frecvența cu care a fost prezentat (3 apariții TV, 3 la radio și 3 în presa scrisă), cu toate că în opinia publică se crează un puternic curent defavorabil oricărei acțiuni care promovează sprijinirea sau protecția drepturilor persoanelor care au intrat în conflict cu legea. În continuare, revine societății civile un important rol în a constientiza opinia publică asupra faptului că infracționalitatea nu poate să scadă doar prin “creșterea înălțimii gardurilor ce împrejmuiesc închisorile”.

Impactul proiectului pe dezvoltarea instituțională a GRADO

Proiectul “Asistență pentru persoanele private de libertate” a oferit asociației posibilitatea de înregistra o serie de câștiguri:

- În personal calificat - celor 4 persoane cu experiența existentă la începutul proiectului li s-au adăugat alte 5, astfel încât, în prezent, asociația are 9 persoane cu experiența în desfășurarea de activități adresate persoanelor private de libertate

- In participare voluntară - in desfășurarea proiectului s-au implicat voluntar 4 persoane
- In colaborarea cu instituțiile – a crescut credibilitatea GRADO si, in consecința, tot mai multe instituții au avizat colaborarea cu asociația
- In imagine – s-a îmbunătățit foarte mult imaginea GRADO, atât in rândul beneficiarilor cât si în opinia publică, acesta fiind cel mai important câștig pentru asociație

2.1.2. Proiectul "Asistența în penitenciar si după eliberare prin metode clasice și alternative"

(1.03.1997 - 31.10.1997)

Obiectivele proiectului au fost

:

- scăderea numărului de recidive ca urmare a asistenței deținuților care ies din penitenciare
- dezvoltarea structurilor GRADO și întărirea cooperării între GRADO și alte ONG-uri și dezvoltarea colaborării cu instituții de stat
- să contribuie la crearea unui grup interdisciplinar de profesioniști (psihologi, profesioniști de teatru, asistenți sociali, educatori din penitenciare) care să aplice în practică penitenciară în mod curent drama terapia ca metodă de asistență a deținuților. Proiectul reprezintă dezvoltarea parteneriatului dintre GRADO și UNITER în cadrul programului UNITER “Teatru ca reabilitare” și a programului GRADO de asistență a persoanelor private temporar de libertate.

În sistemul penitenciar românesc acest proiect derulat în comun de GRADO și UNITER reprezintă prima activitate de asistență specializată care include tehnici de corectare a comportamentului antisocial al deținuților. Așa cum o demonstrează experiențele din alte țări asistența socială post - eliberatorie nu dă rezultate semnificative dacă nu este dublată de folosirea unor metode de corectare a schemei de gândire și a sistemului de valori ale deținuților. Prin utilizarea experienței oferite de UNITER în domeniul teatrului în resocializarea deținuților, proiectul nostru reprezintă modelul unei activități care duce la reducerea numărului de persoane ce revin în penitenciar.

Activitățile din cadrul proiectului constituie punerea în practică a cunoștințelor de dramaterapie dobândite în cadrul atelierului de lucru de la Penitenciarul Poarta Albă unde UNITER a lucrat în colaborare cu John Bergman, specialist în dramaterapie la Geese Theatre Company International.

Proiectul s-a concretizat în organizarea în penitenciarele Arad, Târgșor, Slobozia și Centrul de reeducare pentru minori Craiova a activității de asistență specializată a deținuților recidiviști în perioada premergătoare eliberării și a activității de asistență socială post eliberatorie în scopul prevenirii fenomenului recidivei. În cadrul asistenței specializate acordate în penitenciar au fost folosite următoarele metode: terapie de grup (dramaterapie), reeducare (spectacol interactiv), consiliere socială (legătura cu familia), asistență legală.

Membrii echipelor de lucru in grupurile de dramaterapie au fost selectionati dintre participantii la atelierul de instruire de la Poarta Alba, pe baza recomandarilor facute de trainerul John Bergman si a activităților de colaborare cu GRADO. Echipa interdisciplinara a fost constituită din: psihologi, socio-psihologi, asistenți sociali, oameni

de teatru, educatori penitenciar.

Echipele de dramaterapie au stabilit o atmosfera detensionata, o ora de dramaterapie desfasurandu-se astfel: un schimb firesc de saluturi si intrebari reciproce despre cele intamplate in saptamana precedenta, exercitii de teatru de incalzire, tema de zi - la acest capitol al orei punctul de referinta fiind comportamentul violent in detentie si sursa lui, alte exercitii de teatru, crearea scenariilor educative, exercitii de incheiere a orei. Realizarea unui spectacol in grup, in care detinutii au pornit de la o situatie data, a dus la obtinerea unor scene cu un continut foarte mare de adevar emotional in care infractorii au vorbit despre lucruri pe care in mod normal nu le comunica (faptul ca isi sacrifica copiii pentru binele personal, faptul ca bataia nevastei reprezinta un drept natural al barbatului, faptul ca au fost violati in copilarie etc). Lucrul in grup a avut ca scop teoretic sa-i faca pe infractori sa se gandeasca la lucruri la care nu s-au gandit niciodata inainte, si aceasta cu ajutorul teatrului. Acest procedeu deschide orizontul vinației cu adevarat in mintile lor in sensul ca infractori care de ani de zile se considera indreptatii sa faca ce fac se trezesc in situatia in care isi amintesc ca pot intra in empatie cu victimele lor.

Asistenta sociala a fost corelata cu grupul de dramaterapie, asistentii sociali purtand discutii individuale cu clientii grupurilor pentru a le afla problemele specifice, orice modificare obtinuta in urma lucrului in grup logic avand nevoie de un suport social pentru a se mentine si consolida. Serviciile asistentilor sociali au constat in:

- informatii necesare pentru clarificarea situatiei juridice
- angajarea in munca dupa eliberare
- informatii privind conditiile de emigrare
- medierea relatiei cu penitenciarul, necesara pentru aprobarea iesirii la munca.

Serviciile de asistenta sociala au inclus si activitati in afara penitenciarului, menite sa ajute la o integrare sociala cat mai rapida a beneficiarilor: vizite la domiciliu (medierea relatiei cu familia), vizite la institutiile de invatamant frecventate inainte de arestare (medierea relatiei cu aceste institutii in vederea reinscrierii beneficiarilor odata ce sunt eliberati).

Beneficiarii proiectului nostru au fost asistati in penitenciar timp de 6 luni si in perioada post eliberatorie timp de 2 luni. In aceasta perioada beneficiarilor proiectului li s-au oferit gratuit urmatoarele servicii: consiliere sociala, consiliere psihologica, consiliere legala, facilitarea gasirii unui loc de munca si facilitarea accesului la asistenta medicala.

Grupurile de beneficiari au constituit categorii diverse: barbati intre 30 si 40 de ani recidivisti cu infractiuni de talharia, furt, omor in Penitenciarul Arad; barbati intre 25 si 40 de ani condamnati pentru talharia, furt, tentativa de omor in Penitenciarul Slobozia; femei intre 25 si 40 de ani condamnate pentru talharia, furt, proxenetism in Penitenciarul Targșor; tineri pana in 22 de ani care au intrat in detentie ca minori in Centrul de Reeducare pentru Minori Craiova.

Concluzii

Un centru de reeducare pentru minori este de fapt o scoala in regim de detentie, ceea ce,

din punct de vedere administrativ, înseamnă ca există administrația și ordinea nescrisă a penitenciarului și administrația și sistemul de organizare al școlii adică, un stat în stat. Această separare în cadrul Centrului de Reeducare pentru Minori Craiova a creat mari greutăți la nivelul relației cu tinerii deoarece aceștia se află în permanență între cele două forțe: profesorii și sub-ofițerii de pază, iar autoritatea acestora din urmă este de necontestat în C.R.M. Astfel, ședințele de dramaterapie au fost asimilate cu orele de clasă, deci cu un tip de preocupare total lipsită de valoare în sistemul de valori al lumii penitenciare.

Detinuții care au lucrat în grup s-au confruntat cu două tipuri de comportament: unul care le respecta statutul de oameni, în cele două ore de asistență, și altul, cel din penitenciar, în care sunt tratați ca infractori, suboameni.

Dincolo de mediul penitenciar, reacția omului obișnuit la tipul de activitate pe care l-am desfășurat a fost un amestec de reticență cu suspiciunea prost ascunsă că ești un infractor sau ai pe cineva în familie care a fost în penitenciar sau că provii dintr-un asemenea mediu, atitudine care cu siguranță alimentează infraționalitatea.

Astfel, beneficiarii se relaționează greu cu persoane care vin din afara mediului lor. Aceștia au fost foarte entuziași la ideea interviurilor cu asistenții sociali, dar entuziasmul lor a fost legat de dorința imperioasă de a-și verifica imaginea în dialogul cu cineva nou; acest fapt și lipsa de timp au împiedicat procesul de construire a relației de sinceritate strict necesare între beneficiar și asistent social.

John Bergman, specialist în dramaterapie la Geese Theatre Company International, a vizitat grupurile de dramaterapie în penitenciarele românești în vederea supervizării dramaterapeuților, din care a rezultat că echipele de dramaterapeuți au reușit să pastreze foarte clară structura metodei și în același timp s-au adaptat foarte bine la realitatea românească. Deși personalul din penitenciare s-a dovedit a fi cooperant, condițiile de lucru au fost foarte grele deoarece nu a existat nici un alt program de educație complementar care să susțină schimbările induse detinuților de programul de dramaterapie. Mai mult decât atât, presiunile venite din partea sistemului au fost foarte mari: rezistența detinuților, sărăcia și lipsa asistenței sociale în domeniu, lipsa de înțelegere la nivel micro-social, transportul anevoios spre penitenciar.

În ceea ce privește asistența acordată în perioada post eliberatorie, echipele de lucru au relizat medierea relației dintre beneficiari și alte instituții: Autoritatea Tutelara și Cresa pentru copii, instituții care aveau locuri de muncă vacante. De asemenea au avut loc întâlniri în vederea consilierii în probleme sociale și legale și vizite la domiciliu și la locul de muncă.

Prezența foarte bună a beneficiarilor în grup în condițiile în care nu au fost obligați și nici recompensați în nici un fel pentru că au lucrat cu noi, atitudinea pozitivă a cadrelor și a conducerii penitenciarelor (comandanți care doresc extinderea activității, ofițeri care doresc să organizăm ședințe de dramaterapie cu ei, intenția DGP-ului de a include grupurile de dramaterapie ca o activitate permanentă în cadrul probațiunii) sunt doar două elemente care dovedesc eficiența activităților proiectului.

Prestigiul câștigat de echipa în mediul penitenciar (lucrându-se cu regularitate săptămânal timp de 6 luni) a dus la schimbarea atitudinii față de această activitate.

În urma acestui proiect avem o bază de date extrem de importantă care ne va da imaginea clară a felului în care dramaterapia trebuie aplicată de acum în penitenciarele

românești și a viitoarelor proiecte de asistență socială dezvoltate în jurul acestei metode de reeducare.

2.1.3. Monitorizarea drepturilor omului în penitenciare și centre de reeducare

Condițiile de detenție în penitenciarele Târgșor și București (Jilava) și în centrele de reeducare Găești și Craiova au fost evaluate pe baza informațiilor culese în timpul vizitelor în penitenciar care s-au făcut cu regularitate și pe baza relatărilor beneficiarilor și ale reprezentanților administrației. Toate problemele importante constatate au fost prezentate administrației penitenciarului pentru a încerca remedierea lor.

În Penitenciarul Târgșor, condițiile igienice lăsașu de dorit, lenjeria de pat și personala era schimbată prea rar, deținuții fiind nevoiți să o spele în camere și să o folosească udă, neexistând condiții de uscare, iar alocația de săpun era insuficientă. Camerele din unele secții erau populate de insecte și rozătoare, GRADO făcând demersuri pentru creșterea frecvenței cu care se desfășurau acțiunile de dezinsecție și de deratizare.

Deținuții considerau serviciul de asistență medicală foarte prost și funcționând pe baza unui sistem de relații și privilegii, în acest sens, GRADO solicitând ca accesul la asistență medicală să fie permis și la cererea deținuții, și nu doar pe baza programării săptămânale prestabilite. Am constatat o îmbunătățire parțială, însă există în continuare multă nemulțumire în rândul deținuților față de calitatea asistenței medicale.

În ceea ce privește dreptul deținuților la corespondență, acesta a fost respectat, ținându-se cont și de sugestiile făcute de personalul proiectului.

Cea mai uzitată pedeapsă în Penitenciarul Târgșor era izolarea, alte pedepse folosite fiind suspendarea pachetului igienic și suspendarea vorbitorului, față de aceste ultime 2 forme de pedepsire GRADO având o atitudine ferm critică, ceea ce a condus la utilizarea lor din ce în ce mai rar.

Regimul de detenție aplicat contravenientelor nu era diferit de cel aplicat deținuților de drept penal, GRADO sesizând administrația penitenciară și opinia publică de injustețea unor măsuri aplicate contravenientelor: imposibilitatea de a beneficia de reducerea duratei pedepsei dacă ies la muncă, imposibilitatea de a beneficia de eliberare condiționată, pedepsirea contravenientelor în același mod ca și deținuții de drept penal.

În Penitenciarul București (Jilava), GRADO a constatat că multe din condițiile de detenție contraveneau Standardului Națiunilor Unite de reguli minime pentru tratamentul deținuților. Supraaglomerarea a fost cea mai importantă problemă determinând aplicarea unor măsuri administrative ce intrau în contradicție cu standardele internaționale:

- majoritatea camerelor (cu excepția celei pentru minori) aveau un număr mai mare de paturi decât cel afectat suprafeței;
- existau paturi în care stăteau câte doi deținuți;
- curățenia și igiena în camere erau precare;
- controlul asupra deținuților din camere era dificil permițând apariția a numeroase conflicte și agresiuni între deținuți;
- depunerea deținuților în camere se făcea după unicul criteriu al vârstei nu și în funcție de gravitatea faptei comise;
- majoritatea deținuților stăteau numai în camere, neexistând posibilitatea de a fi scoși la

activitati productive sau instructive;

- dreptul detinutilor de a fi scosi zilnic la plimbare nu era respectat, aceste plimbări având o durată mai mică decât cea prevăzută în regulament sau erau săptămânale în loc de zilnice;

- masa era servită în camere, iar prezentarea și condițiile de servire a mesei necorespunzătoare;

În penitenciarul București (Jilava) administrația nu a întreprins nimic pentru pregătirea deținuților în vederea reînegrării în viața socială, iar încercările sectorului neguvernamental (activitățile GRADO) în acest proiect au fost privite cu nejustificată reticentă. Pentru minori nu există un cadru organizat și o predare după programa Ministerului Invațământului, astfel încât școlarizarea lor a fost practic întreruptă; propunerea GRADO de a crea și susține o clasă pentru minori a fost refuzată pe motivul lipsei de spațiu și de personal pentru supraveghere. Nici pentru adulții analfabeți nu există nici o formă de alfabetizare.

În întreg penitenciarul există un singur spațiu destinat activităților instructiv-educative, cu o utilitate saracă și în care principala activitate desfășurată era cea de instruire a noilor deținuți asupra normelor și regulamentului regimului de detenție ("carantina"); în plus, personalul penitenciar care ar fi trebuit să organizeze aceste activități era folosit în alte acțiuni. Deținuții erau folosiți numai la munci de deservire și la munci sezoniere necalificate;

Relațiile dintre deținuți și personalul penitenciar erau tensionate și marcate de inechitate (se acordă privilegii nejustificate anumitor deținuți);

În ceea ce privește asistența medicală, există dotare și interes profesional pentru acordarea unor servicii medicale de calitate, însă personalul medical era insuficient față de numărul cererilor de asistență medicală;

Secretul corespondenței a fost încălcat în mod constant, corespondența deținuților fiind cenzurată în mod uzual și nu doar în cazuri selecționate, cât și dreptul la vorbitor, durata vorbitorului fiind mai mică decât cea prevăzută în regulamentul de ordine interioară. Pentru minori, cea mai frecventă pedeapsă aplicată era raportul de pedeapsă a carui consecință fiind prelungirea perioadei de detenție.

GRADO consideră că în Centrul de reeducare Gaești condițiile de detenție au fost satisfăcătoare și s-a încercat aducerea lor la un nivel cât mai apropiat de standardele internaționale. Am constatat că administrația centrului a încercat să îmbunătățească condițiile în care trăiesc minorii internați. A răspuns solicitărilor minorilor permițându-le să beneficieze de îmbrăcăminte și de obiecte de uz personal cât mai apropiate de cele din viața civilă. A fost permisă comunicarea între băieți și fete contribuind astfel la detensionarea emoțională a minorilor. În domeniul profesional au fost inițiate noi cursuri de calificare pentru a corespunde mai bine cerințelor ofertei de pe piața locurilor de muncă.

Lucrătorii GRADO au vizitat infirmeria și s-au întâlnit cu personalul medical observând că minorii internați beneficiază de servicii medicale de calitate. De asemenea, au fost purtate discuții cu beneficiarii asupra comportamentului personalului din centrul de reeducare, constatând că relația minori-personal era corectă nefiind înregistrate încălcări grave ale drepturilor omului.

O problemă constatată a fost cea legată de secretul corespondenței. În opinia GRADO,

cenzurarea corespondenței nu trebuia efectuată uzual, ci doar pentru situațiile selecționate, în care era anticipat un risc crescut de comitere a unei infracțiuni și doar existând un aviz legal pentru deschiderea corespondenței.

În Centrul de Reeducare Craiova, administrația centrului a fost receptivă la propunerile GRADO atunci când au fost sesizate aspecte necorespunzătoare și au fost comunicate. Astfel, la sesizarea lucrătorilor GRADO, timpul de acces al minorilor la vorbitor s-a mărit de la 30 min la 60 min, corespunzător cu norma din regulamentul de ordine interioară. De asemenea, am sesizat că la servirea mesei exista un flux necorespunzător al seriilor de minori fapt ce dezavantajează primele serii care aveau un timp prea scurt afectat servirii mesei, această situație fiind remediată. O problemă nerezolvată a fost cea legată de cenzurarea corespondenței.

2.2. Promovarea drepturilor omului

2.2.1. Proiectul "Program de educație pentru promovarea respectului față de principiile ordinii democratice"

(1.09.1996 -31.08.1997)

Obiectivele proiectului au fost:

- dezvoltarea relațiilor de colaborare cu Inspectoratul General de Poliție în domenii de interes comun pentru ambele părți;
- Creșterea nivelului de cunoștințe al tinerilor în legătură cu drepturile omului, auto-protecție, legalitate, rolul poliției, infracționalitate;
- inițierea monitorizării drepturilor omului în arestul poliției prin intermediul organizațiilor neguvernamentale

Proiectul a început la data de 1.09.1997 prin redefinirea obiectivelor sale deoarece Inspectoratul general de Poliție a refuzat în mod categoric colaborarea cu GRADO. În aceste condiții ne-am concentrat activitatea pe creșterea nivelului de cunoștințe al tinerilor în legătură cu drepturile omului, auto-protecție, legalitate, rolul poliției, infracționalitate.

Caiet

Orele s-au desfășurat săptămânal începând cu 15 februarie până pe 30 mai în București (O. Onicescu), Pitești (Liceul Nicolae Bălcescu și Grupul Școlar Sanitar) și Botoșani (Liceul Economic, Liceul de Artă, Liceul Electrocontact).

Reacțiile elevilor din liceele bucurestene la metodă au fost extrem de variate: dacă la început unii au fost amuzați și încântați de perspectiva de a se juca, iar alții s-au arătat sceptici în privința seriozității lucrului, ulterior au înțeles marea majoritate rolul formativ al tipului de joc propus de noi ceea ce reiese și din cerințele lor pentru joc sau alte jocuri în momente din oră care se desfășurau prin metoda explicației sau, mai ales, expunerii. De-a lungul întregului program au rămas, însă, și elevi care nu au vrut să participe la jocuri sau care vădeau o atitudine refractară.

Scenariul este o metodă care prinde mai ales la elevii extroverși, neînhibași, activi.

Au existat clase la care această metodă nu a putut fi folosită, elevii nedorind să <se joace în fașa colegilor> dar au existat clase la care scenariul a fost nelipsit la fiecare oră; ei au reușit să între foarte bine în pielea unor personaje cu care se află în conflict în viașa reală și să îi înțeleagă astfel, să le înțeleagă poziția și chiar să găsească soluția conflictului.

În toate clasele reacția elevilor, și chiar a diriginților - doar mult mai bine disimulată-, a fost una de nedumerire, de curiozitate dominată de scepticism și reticență <Oare ce-o mai fi și asta?>. În scurt timp simpatiile și antipatiile, mai degrabă indiferențele, s-au ales dar până la sfârșitul programului am reușit să cultivăm și să înmulțim simpatiile, care au cuprins și elevi de la clase unde programul nu s-a desfășurat. Desfășurarea acestor ore a avut un impact foarte puternic asupra instructorilor în primul rând datorită reacțiilor foarte vii ale elevilor; a feed-back-urilor imediate pe care aceștia le-au transmis. Am înțeles cât de important este să-i provoci pe elevi să vorbească în cadrul clasei despre problemele cu care se confruntă și să ne detașăm de atitudinea evaluativă asupra răspunsurilor lor.

În liceele din Pitesti prezența la ore a evoluat de la o proporție de 70% (lecțiile 1 - 3) la o proporție de 92,5% la ultima lecție.

Proiectul a avut rezonanță puternică atât pentru elevi cât și pentru profesori, indiciile fiind solicitările numeroase de la alte clase, atât din partea elevilor cât și din partea profesorilor. Dovada stă în faptul că de la începutul noului an școlar elevii au solicitat ore de întâlniri cu instructorul GRADO în care fie să extindă tematica discutată, fie să propună alte teme. Aceste întâlniri au avut loc bilunar de-a lungul trimestrului I din anul școlar 1997 - 1998.

Valoarea scenariilor a constat în faptul că prin ele am descoperit situații reale pe care elevii nu le-au relatat atunci când au fost întrebați direct.. Leit-motivele situațiilor au fost: responsabilitate - libertate - încredere, simultaneitatea potențialului infractor - victimă. Am putut constata influența sistemului de valori al părinților - fantomă, Ceaușescu - care însă poate fi corectată prin analiza împreună cu elevii a situațiilor concrete din viașa lor în care aceste valori ale părinților nu mai funcționează. Am putut constata că în clasele în care a existat un grup omogen majoritar, structurat pe valori pozitive cu un lider puternic, elevii cu probleme au reușit mult mai repede să depășească faza critică și s-au integrat în spiritul pozitiv al orelor. Un amănunt apreciat foarte bine de instructorii GRADO a fost faptul că reglarea relațiilor dintre elev și grup s-a realizat printr-un conflict deschis, ceea ce indică încrederea pe care clasa a avut-o în noi.

Temele centrate în jurul imaginii victimei au fost productive în sensul că elevii au descoperit că agresorul în realitate este altcineva decât persoanele pe care ei le percep ca fiind agresori. Pornind de la această constatare elevii au fost extrem de interesași de toate informațiile juridice cuprinse în caietul elevului și în plus au cerut foarte multe informații detaliate despre teme specifice, ca de exemplu posibilitățile de a emigra imediat după terminarea liceului.

Au fost câteva teme la care elevii au manifestat la început reticență, ca de exemplu relațiile dintre gupurile de băieți și fete din clase. Discuțiile moderate de instructorii

GRADO au relevat că elevii sunt profund marcați de valorile părinților lor, de imagini excepțional de conservatoare și exclusiviste ale unui gen despre celălalt, și, din păcate, în acest domeniu nu s-a putut obține nici o concesie reciprocă.

Elevii au actualizat cu surprindere ideea că starea lor de conflict permanent cu părinții este o sursă de risc permanent pentru ei.

În final elevii au câpătat o nouă înțelegere a noțiunii de autoritate, a motivului pentru care există legile, reglementările, și a raportului dintre drepturi și obligații într-un stat de drept.

În liceele din Botoșani, la începutul programului o parte din elevi au fost surprinși în mod plăcut, dar marea majoritate au fost contrariați, au avut rețineri asupra eficacității metodelor, jocul neconstituind o activitate pentru vârsta lor, ca la sfârșitul programului să considere că astfel de metode (deosebit de activizante) n-ar trebui să lipsească din activitatea lor educativă, criticând modalitățile de lucru curente din școală (prea teoretice, abstracte, rupte de realitate)

Implicarea elevilor a fost bună în toate formele de lucru, mai ales în realizarea scenariilor. Atât actorii cât și spectatorii s-au identificat cu personajele interpretate, subiectele cele mai des abordate au fost agresiuni ale grupurilor cât și conflicte intrafamiliale.

În prima întâlnire elevii au privit cu circumspecție prezența noastră (doi moderatori: un psiholog și un actor) și temele propuse ca pe parcurs, chiar după primele exerciții și scenarii atitudinea lor să devină pozitivă, de implicare nu doar cognitivă ci și afectivă.

Efectele pe care le-au avut noile metode utilizate au fost vizibile, diriginții și chiar părinții făcând aprecieri deosebit de favorabile asupra lor.

La ieșirea din program toți participanții și-au manifestat regretul față de încheierea acestuia și dorința de a-l continua în anul școlar următor, unii exprimându-se că ar fi bine dacă un astfel de program ar deveni disciplină de învățământ.

Relația educator educabil fiind una naturală, firească, a oferit posibilitatea cunoașterii mult mai lesnicioasă a elevilor întrucât a creat o comunicare bazată pe un feed back real, fără blocaj. Acest program s-a dovedit pentru moderatori o reală alternativă a actului de educație.

La evaluarea finală au participat 258 de elevi din cei 348 cîși au fost cuprinși în program. Răspunsurile obținute la chestionar au scos în evidență următoarele aspecte:

- majoritatea (96,12%) consideră experiența ca fiind foarte utilă deoarece:
- și-au îmbogățit cunoștințele (juridice, sociologice, generale, psihologice)
- și-au dezvoltat abilitățile sociale (comunicare verbală și non-verbală, integrare în grup, empatia, toleranța față de ceilalți și față de situațiile critice, și-au schimbat modul de a percepe conflictele fiind capacitați cu strategii de dezvoltare ale acestora)
- a crescut încrederea în sine
- 96,5% au avut aprecieri favorabile asupra elementelor de noutate ale programului:
- relația dintre elevi și moderatori (bazată pe încredere, sinceritate, egalitate, autoritate morală, climat activ, confortabil)
- metode interactive

- subiecte abordate
 - în proporție de 97,29% elevii consideră necesară extinderea programului
- Concluziile generale ale lucrului în cele trei centre au fost:
- partea de formare din manual este nu este suficient de bine coordonată cu partea de informație;
 - programa și metoda stimulează apariția conflictelor în clasă pe viu și rezolvarea lor de către clasă împreună cu instructorii; ceea ce s-a întâmplat în toate cazurile;
 - juristul ar trebui să fie acolo la mult mai multe ore;
 - trebuie mai puternic și mai clar determinat caracterul formativ - educativ al acestei activități;
 - copilului îi este frică - de angajare, de responsabilitate, de confruntare, astfel încât consilierea cu părinții va trebui să ne preocupe ca un element în formarea elevilor care sunt obișnuiți din familie să li se spună ce să facă, ce să creadă, ce să gândească și ca nu au dreptul să aibă opinii;
 - un conflict tipic frecvent a fost cel între copiii activi, extrovertiți, curajoși, dinamici, și cei introvertiți, timizi, tocilari, supuși; cei dinamici nu au răbdare să-i aștepte, iau inițiativa, îi elimină din jocuri, și se supără; el ilustrează un conflict esențial în viața de adult în lupta pentru afirmare socială; trebuie să ținem seama de asta și programa să-și propună ca scop faptul de a acorda mai multe șanse celor care la vârsta liceului sunt timizi și introvertiți, deși sunt frecvent mai inteligenți decât adversarii lor dinamici;
 - din discuțiile cu Ministerul Învățământului (cu ocazia seminarului de evaluare finală) a reieșit că sunt interesați de un manual de educație juridică.
 - focalizarea noastră pe frica de atacul care are loc noaptea pe stradă, în grup a fost dată de un indiciu fals; primele chestionare ne-au dat această orientare datorită faptului că elevii dau o anumită conotație cuvântului victimă, conotație care nouă ne era străină; pentru ei victimă este numai victima unui atac grav, fizic, și care are ca scop furtul sau vatamarea corporală; în urma lucrului cu elevii ne-am dat seama că temele principale ale vieții lor sunt părinții și școala;
 - s-a confirmat că sunt controlați prin relații violente fizice cel mai adesea și că nu vor să vorbească despre asta;
 - acumularea informațiilor este considerabilă.

Caracterul unic al acestei metode este dat de principiile de lucru în teatru pe care se bazează : să fim veseli; să nu ne fie frică de nimic; să credem că omul din fașa noastră ne vrea binele; să dorim ca ceilalți să se simtă bine. Aceste principii există practic în exercițiile de teatru, improvizație, joc de rol și scenarii dar și în relația directă cu copiii prin comportamentul natural al instructorului . Metoda urmărește stimularea elevului să se manifeste diferit și, ulterior, să obiectiveze acest mod nou de a se comporta ; implicit să analizeze consecințele acestui nou mod de a se manifesta și să aleagă în cunoștință de cauză alternativa care i se pare mai potrivită pentru el. Marele avantaj al acestei metode constă în aceea că este securizantă în proporție de 100% deoarece ei câștigă experiență într-un spațiu virtual : dacă ar experimenta direct pe stradă comportamentele respective, consecințele i-ar afecta direct și viața lor ar fi marcată definitiv.

Metoda se îmbină organic cu celelalte metode pedagogice : expunerea, experimentul, dialogul și toate la un loc deservesc armonic strategia pedagogică care vizează formarea unui mod de a gândi conectat la principiile democrației moderne. Acest manual conține teme ca: omul ca ființă de relație, ce este grupul- grupul de apartenență și de referință, autoritatea (școala, familia, instituțiile), relația cu autoritatea, relația dintre grup și individ sub forma contractului social (rațiunea de a fi a legii, este legea o regulă, despre pedeapsă), relația agresor- victimă, formarea abilităților de a media conflicte, migrația (IOM), securitatea în școală, educația sexuală, alcool și drogurilor.

Proiectul „Educație în spiritul respectului față de democrație”

Perioada de desfășurare: 1.09.1997 -1.07.1998

Obiectivele proiectului sunt:

- redefinirea relației dintre tineri și autoritate pe baze de respect reciproc normale într-o societate democratică;
- educație juridică în spiritul mentalității democratice, cunoașterea drepturilor și obligațiilor, deschiderea spre dialog, rolul comunității în viața socială
- creșterea rolului ONG-urilor în realizarea unui dialog real între cetățeni și autoritate pe baze democratice;
- stabilirea bazelor unei colaborări pe termen lung între GRADO și Ministerul Învățământului;

2.2. Asistența legală și monitorizarea administrării justiției
(1.02.1997 - 28.02.1998)

Obiectivele proiectului au fost:

- să identifice pornind de la cazurile asistate a acelor legi, proceduri și regulamente care sunt în contradicție cu Constituția României sau cu convențiile internaționale pe care România le-a ratificat;
- să promoveze modificarea acestor legi, regulamente, proceduri;
- să sesizeze și să înlăture din practică tratamentele și procedurile aplicate pe criterii arbitrare sau discriminatorii;

Activitățile proiectului au inclus:

- organizarea unei biblioteci juridice a asociației;
- selectarea cazurilor ce vor primi asistență din partea GRADO;
- elaborarea unor propuneri de modificare a legilor de executare a închisorii, legea probațiunii, Ordonanța Guvernului nr.26/1997;
- întâlniri cu reprezentanții autorităților;
- studiul și elaborarea unor propuneri pentru îmbunătățirea "Ghidului Deținutului" elaborat de către Direcția Generală a Penitenciarelor;
- mediatizarea proiectului GRADO;
- mediatizarea cazurilor deosebite sprijinite de GRADO;

Rezultate obținute:

- Ministerul Justiției a solicitat GRADO să propună modificări la proiectele de lege ale executării cu închisoarea, probațiunii;
- mediatizarea cazurilor sprijinite de GRADO și a pozițiilor asociației în probleme de drepturile omului: 2 reportaje ale TVR 1, 3 reportaje ale televiziunilor locale, 4 articole în ziare centrale;
- existența unei biblioteci juridice la biroul asociației;
- îmbunătățirea colaborării cu alte ONG-uri ce au programe similare, cu reprezentanții unor instituții de stat;
- dezvoltarea capacității GRADO de a desfășura activități în domeniul juridic și de a interveni în politica publică;
- creșterea încrederii persoanelor asistate în rezolvarea situațiilor lor prin justiție;

Concluzie:

Proiectul a contribuit substanțial la dezvoltarea instituțională a GRADO și a activităților sale în domeniul drepturilor omului. Activitățile din cadrul proiectului au atras interesul presei numărul de apariții în presa audio-vizuală fiind considerabil.

CAZURILE SELECTATE

D. T., 18 ani, elev în clasa a XII-a, a fost arestat în data de 19 noiembrie 1996 sub acuzația de complicitate la tâlhărie. El a declarat în timpul cercetării efectuate de poliție că a comis fapta de care e acuzat (fără ca un avocat să fie prezent). În declarațiile ulterioare, date în prezența avocatului pe parcursul urmăririi penale efectuate de procuror, D.T a susținut că nu a participat în nici un mod la comiterea faptei. La fel au declarat și ceilalți trei tineri arestați pentru aceeași faptă. În data de 18 februarie 1997, Tribunalul Constanta îl condamnă pe D. T. la cinci ani închisoare, singura probă incriminatoare fiind recunoașterea faptei din prima declarație dată la poliție. D. T spune ca această declarație i-a fost dictată de către polițiști, sub ameninșare.

La data de 16 mai 1997, rejudecând cauza, Curte de Apel Constanța constata că „fapta nu există” și îl achită pe T. D. în temeiul art. 11 pct. 2 lit. a), raportat la art. 10 lit. a) din Codul de Procedură Penală.

T.D. a stat șapte luni în arest preventiv la secția de poliție și în penitenciarul Poarta Albă.

Procuratura a înaintat recurs contestând decizia Curții de Apel iar în cazul admiterii recursului, procesul se va rejudeca la Curtea Supremă de Justiție.

S. R., 15 ani, elev în clasa a IX-a a fost arestat preventiv în data de 17 noiembrie 1995, fiind acuzat că și-a omorât tatăl și mama vitregă. În data de 4.11.1995 S.R a mers în casa tatălui său unde a găsit cadavrele celor doi și a anunțat poliția. S R a fost considerat principalul suspect și arestat preventiv. În ordonanța prin care a fost luată măsura arestului preventiv apar două învinuiri: omor și tâlhărie. Cu patru luni înainte la data de 7.07.1995 S.R și un alt minor savârșiseră o faptă pentru care erau cercetași în stare de libertate cu încadrarea de furt calificat în concurs cu violare de domiciliu. Deci procurorul a modificat încadrarea pentru prima faptă pentru a avea două motive de a lua măsura arestului preventiv. După trei luni de la arestare este descoperit

adevaratul ucigaș, dar S.R continuă sa fie arestat preventiv pentru tâlhărie în timp ce complicele său în această infracțiune este cercetat și judecat în stare de libertate. După 1 an și 2 luni de la arestare S.R este condamnat de către instanșă la 1 an și 4 luni închisoare, pedeapsă pe care o execută integral. Coautorul faptei este condamnat la aceeași pedeapsă pe care, potrivit sentinței, o va executa după ce va fi arestat; însă între timp a fost adoptată Legea 137 / 1997 prin care pedepsele sub doi ani au fost grațiate. În momentul în care a fost descoperit adevaratul ucigaș al părinților săi, S.R este scos de sub acuzația de omor și redobindește calitatea de moștenitor legal al tatălui său. Deși era minor, nici un reprezentant al autoritatilor (procuror, judecător, reprezentant al Autorității Tutelare) nu s-a implicat în protejarea intereselor sale patrimoniale, nici în perioada cât s-a aflat în detenție, nici după eliberarea lui.

3. Organizare interna

ORGAN DE CONDUCERE - Adunarea Generala compusa din 34 membri

ORGAN DE COORDONARE - Consiliul de conducere compus din 5 membri:

Mihai Popescu - presedinte

Mihaela Săsărman

Nicoleta Drută

Dan Fota

Gheorghe Șerpoi

COMISIA DE CENZORI

Dane Diana

Aura Corbeanu

Mihai Ștefănescu

COORDONATORI PROGRAME

Mihai Popescu

Mihaela Săsărman

Gheorghe Șerpoi

SEDIU - str. Schitului nr.9, bl. 40, ap. 135, sector 3, Bucuresti

BIROU DE LUCRU - str. Centurii nr.9, bl.133, sc. B, ap.77, sector 6, Bucuresti,

Telefon: (401) 772 73 49/(401) 430 32 00